

*Mirjana Papafava**

2. OSNIVANJE FONDA ZAŠTITE OKOLIŠA U REPUBLICI HRVATSKOJ¹

1. UVOD

Očuvanje prirode i okoliša jedna je od najvećih vrijednosti ustavnog poretka Republike Hrvatske. Temeljem Ustavnih odredaba i zaključaka Konferencije Ujedinjenih naroda o okolišu i razvoju iz Rio de Janeira, Sabor Republike Hrvatske 1992. godine donosi Deklaraciju o zaštiti okoliša u Republici Hrvatskoj kojom se naša zemlja opredjeljuje za gospodarski održivi razvoj temeljen na održivoj poljoprivredi, šumarstvu, pomorstvu i turizmu te industriji zasnovanoj na ekološki prihvatljivim tehnologijama. U Deklaraciji je sadržano i čvrsto opredjeljenje za izgradnju pravnog sustava sukladno međunarodnim ugovorima i standardima europske i svjetske zajednice, kojima će se u cijelosti osigurati sustavna, trajna i učinkovita zaštita okoliša.

Zaštitom okoliša osigurava se cjelovito očuvanje kakvoće okoliša, očuvanje prirodnih zajednica, racionalno korištenje prirodnih resursa i energije na najpovoljniji način za okoliš, kao osnovnih uvjeta održivog razvoja. Zaštita okoliša uređena je velikim brojem zakonskih i podzakonskih propisa, a prije svega: Zakonom o zaštiti okoliša² (NN

*Mr. Mirjana Papafava, Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja.

¹ Podaci u ovom radu su usklađeni sa stanjem 31. prosinca 2000. godine.

² Prema članku 5. stavku 1. Zakona o zaštiti okoliša (NN 82/94, 128/99), okoliš je prirodno okruženje: zrak, tlo, voda i more, klima, biljni i životinjski svijet u ukupnosti uzajamnog djelovanja, i kulturna baština kao dio okruženja kojeg je stvorio čovjek.

82/94, 128/99), Zakonom o zaštiti prirode³ (NN 30/94, 72/94); Zakonom o zaštiti zraka (NN 48/95), Zakonom o otpadu (NN 34/95) te posebnim zakonima tj. Zakonom o vodama; Zakonom o financiranju vodnog gospodarstva, Pomorskim zakonikom, Zakonom o šumama, Zakonom o komunalnom gospodarstvu, Zakonom o rudarstvu, Zakonom o poljoprivrednom zemljištu, Zakonom o morskom ribarstvu, Zakonom o slatkovodnom ribarstvu, Zakonom o lovu, Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, kao i drugim zakonima. Određena područja zaštite okoliša uređena su velikim brojem međunarodnih ugovora koje je potpisala Republika Hrvatska, kao što su: Konvencija o dalekosežnom prekograničnom onečišćenju zraka i prateći protokoli, Okvirna konvencija o promjeni klime, Bečka konvencija o zaštiti ozonskog omotača, Montrealski protokol o tvarima koje oštećuju ozonski omotač, Baselska konvencija o nadzoru prekograničnog prometa opasnog otpada i njegovu odlaganju, Konvencija o zaštiti Sredozemnog mora od onečišćenja i prateći protokoli, Konvencija o biološkoj raznolikosti, Konvencija o močvarama, Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine, i mnoge druge.

2. IZVORI SREDSTAVA ZA FINANCIRANJE ZAŠTITE OKOLIŠA

Sustavnu, trajnu i učinkovitu zaštitu okoliša, kojoj se teži, nije moguće ostvariti bez uspostave stabilnog, sustavnog i transparentnog načina njezina financiranja. Osnovna pitanja financiranja zaštite okoliša u Republici Hrvatskoj, uređena su Zakonom o zaštiti okoliša iz 1994. godine. Odredbama članka 60. toga Zakona, financiranje zaštite okoliša se uređuje na način da se sredstva osiguravaju u državnom proračunu, proračunima jedinica lokalne uprave i jedinica lokalne samouprave, te

³ Prema članku 1. Zakona o zaštiti prirode (NN 30/94, 72/94), priroda je značajan dio okoliša kojim Republika Hrvatska osigurava osobitu zaštitu na načelima najbolje svjetske prakse.

iz drugih izvora sukladno zakonu. Sredstva se troše za programe očuvanja, zaštite i unapređivanja stanja okoliša. Osim toga, postoje i drugi izvori sredstava kao što su: namjenske naknade koje se plaćaju zbog onečišćavanja okoliša odnosno korištenja prirodnih resursa temeljem posebnih propisa (propisi u području upravljanja vodama, šumama, mineralnim sirovinama i drugo); cijene određenih komunalnih usluga, vlastita sredstva onečišćivača posebice velikih gospodarskih subjekata, sredstva bespovratne financijske pomoći te zajmova i kredita iz međunarodnih i domaćih izvora, sredstva zajedničkih ulaganja i drugo. Zakon o zaštiti zraka i Zakon o otpadu također uređuju izvore financiranja i područja ulaganja. Zakonom o zaštiti okoliša utvrđena je i odgovornost za onečišćavanje okoliša i usvojeno načelo zaštite okoliša "onečišćivač plaća" prema kojemu onečišćivač snosi troškove mjera za sprječavanje i nadziranje onečišćavanja okoliša te troškove nastale onečišćavanjem okoliša. Prema članku 16. stavku 2. Zakona o zaštiti okoliša, troškovi nastali onečišćavanjem okoliša obuhvaćaju: troškove nastale u vezi s onečišćavanjem te troškove sanacije i pravične naknade štete. Načelo "onečišćivač plaća" ujedno je osnovno načelo na kojemu se temelje sustavi financiranja zaštite okoliša u razvijenim tržišnim gospodarstvima, ali i mnogim drugim zemljama.

Zakon o zaštiti okoliša (članak 60. stavak 5.) propisuje i mogućnost da se radi financiranja zaštite okoliša može posebnim zakonom osnovati Fond zaštite okoliša, kao izvanproračunski fond.

U Državnom proračunu za 1999. godinu za financiranje izdataka u zaštiti okoliša, osigurana su sredstva u iznosu od 608.343.130,00 kuna što iznosi 1,24 posto ukupnih izdataka proračuna⁴. Na razini županija predviđena izdvajanja za tu namjenu su, primjerice za Grad Zagreb za 1999. godinu iznosila 4.650.000,00 kuna ili 0,10 posto ukupnih izdataka a za Sisačko-moslavačku županiju 2.800.000,00 kuna ili 0,12 posto

⁴ Izvor: Državni proračun Republike Hrvatske za 1999. (NN 167/98).

njezinih ukupnih izdataka⁵. Značajni dio prihoda Državnoga proračuna ostvaruje se od više ekonomskih instrumenta koji su vezani uz korištenje i onečišćavanje okoliša, kao što su: posebni porezi na naftne derivate, osobne automobile, motorna vozila, plovila i zrakoplove te duhanske proizvode, zatim naknada za koncesije na određena prirodna dobra, cestarina, posebnih upravnih pristojbi za izdavanje određenih rješenja odnosno dopuštenja u zaštiti okoliša te zaštiti prirodne i kulturne baštine, i drugih. Prema procjeni Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja ukupan prihod Državnoga proračuna s naslova tih instrumenata u 1999. godini iznosio je 5.921 milijuna kuna ili 12,7 posto njegovih ukupnih prihoda, a u 2000. godini 7.230 milijuna kuna ili 15 posto.

Proračunska izdvajanja značajno su niža od iznosa potrebnih investicija koje je temeljem odredaba osnovnih propisa u zaštiti okoliša obvezna financirati država, županije i gradovi. Prema odredbama Zakona o zaštiti zraka, sredstvima državnog proračuna treba financirati državnu mrežu za praćenje kakvoće zraka, a temeljem odredaba Zakona o otpadu izgradnju odlagališta opasnoga otpada. Procjenjuje se da je za uspostavu državne mreže za praćenje kakvoće zraka, koju će činiti između 10-12 postaja, potrebno do 2005. godine osigurati između 8 i 12 milijuna kuna, dok je za postupanje s opasnim otpadom potrebno osigurati oko 1.279 milijuna kuna. Županije odnosno Grad Zagreb obvezni su financirati izgradnju odlagališta tehnološkog otpada, a gradovi i općine uspostavu područne mreže za praćenje kakvoće zraka te dijelom izgradnju infrastrukture u području postupanja s komunalnim otpadom.

Značajan, ali ne i dostatan, stalan izvor financiranja projekata i programa zaštite okoliša su namjenske naknade koje se plaćaju s osnova korištenja odnosno onečišćavanja okoliša temeljem posebnih propisa kojima se uređuju određena područja, odnosno pitanja zaštite okoliša u pojedinim gospodarskim sektorima. U tom pogledu tradicionalno prednjače:

⁵ Izvor: Izvješće o provedbi zaštite okoliša, UN, New York i Geneva, 1999. (str. 20).

- vodno gospodarstvo: "Hrvatske vode", pravna osoba za upravljanje vodama (izvanproračunski fond) osigurava znatan dio svojih prihoda putem *naknade za korištenje voda, naknade za zaštitu voda, naknade za vađenje pijeska i šljunka (u području značajnom za vodni režim), sliвне vodne naknade*, od kojih je sa stajališta zaštite okoliša najznačajnija naknada za zaštitu voda. Ova se naknada ubire od pravnih i fizičkih osoba koje ispuštaju otpadne vode ili druge tvari kojima se onečišćuju vode ili pogoršava njihova kakvoća i uporabivost. Sredstva se, prema Zakonu o financiranju vodnog gospodarstva, u cijelosti raspoređuju za financiranje namjena u zaštiti voda (uključivo i odgovarajući dio sredstava za financiranje stručno-administrativnih poslova). Ostvareni prihod od ove naknade u 2000. godini iznosio je 156,6 milijuna kuna⁶.
- šumarstvo: "Hrvatske šume" temeljem Zakona o šumama ubiru *naknadu za korištenje općekorisnih funkcija šuma* od pravnih osoba koje sukladno odredbama Zakona o trgovačkim društvima obavljaju gospodarsku djelatnost po stopi od 0,07 posto njihovog ukupnog prihoda. Ostvareni prihod "Hrvatskih šuma" od te naknade u 2000. godini iznosio je 180,9 milijuna kuna⁶. "Hrvatske šume" i druge pravne osobe koje gospodare šumama i šumskim zemljištima obvezne su, međutim, izdvajati na svoj poseban račun sredstva od ukupnog prihoda ostvarenog prodajom drveta i uporabom drveta za vlastite potrebe za jednostavnu biološku reprodukciju šuma, a što također značajno doprinosi očuvanju i zaštiti tog prirodnog resursa odnosno okoliša. "Hrvatske šume" obvezne su također izdvajati i sredstva za financiranje proširene biološke reprodukcije šuma u visini 3 posto od prihoda ostvarenog prodajom drveta.

⁶ Izvor: Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja, Akt: V-1-167/01-3 AP od 17. siječnja 2001.

- komunalno gospodarstvo: tvrtke koje imaju koncesiju za obavljanje komunalnih djelatnosti ubiru naknadu u obliku *cijene komunalne usluge*, primjerice za: skupljanje, odvoz i odlaganje komunalnoga otpada od vlasnika ili korisnika nekretnine po m² zadužene površine. Cijene tih usluga trebale bi biti dovoljno visoke da osiguraju sredstva za financiranje ulaganja u infrastrukturu zaštite okoliša (objekti i uređaji za odlaganje komunalnog otpada, i drugo), što zbog poteškoća u gospodarstvu i niskog životnog standarda građana još nije moguće ostvariti.

Jedinice lokalne samouprave, temeljem Zakona o komunalnom gospodarstvu, ubiru *komunalnu naknadu* od vlasnika ili korisnika nekretnine po m² površine (korisne ili stvarne) radi financiranja određenih komunalnih djelatnosti, koje dijelom uključuju i poslove u zaštiti okoliša.

Jedinice lokalne samouprave mogu propisati i posebne namjenske naknade i doprinose za zaštitu okoliša na svojem području, što je vrlo značajno za zaštitu okoliša na lokalnoj razini.

U poreznom i carinskom sustavu Republike Hrvatske, zaštita okoliša nema odgovarajuće mjesto što nepovoljno utječe na investicijske planove i programe, posebice gospodarskih subjekata. Važeći porezni i carinski propisi ne sadrže odredbe o ekonomskim poticajima (olakšice ili oslobođenja) koji bi bili izravno u funkciji zaštite okoliša, izuzev oslobađanja od plaćanja poreza na dodanu vrijednost pri isporuci dobara i usluga u zemlji i pri uvozu, te oslobađanja od plaćanja carine i carinskih pristojbi za dobra namijenjena zaštiti okoliša kada je to utvrđeno međunarodnim ugovorima koji obvezuju Republiku Hrvatsku. (Ova oslobađanja primjenjuju se i u području drugih djelatnosti kada je riječ o provedbi međunarodnih ugovora za koje je obvezu preuzela Republika Hrvatska).

Novi Carinski zakon, koji je stupio na snagu 1. siječnja 2000. godine, nije propisao mogućnost (ranije je postojala) odobravanja carinskih

kontingenata za određenu opremu ekološke namjene, ako se ta oprema ne proizvodi u Hrvatskoj, primjerice za opremu za pročišćavanje voda za piće, opremanje operativnih centara za intervencije pri iznenadnim onečišćenjima Jadranskog mora, te za opremanje spalionica i sličnih postrojenja namijenjenih neposrednom postupanju s opasnim otpadom.

Postojeći sustav financiranja zaštite okoliša karakterizira i nestabilnost (uz nedostatnost) proračunskih izdvajanja za zaštitu okoliša, a zakonom propisanim namjenskim naknadama osiguravaju se sredstva za zaštitu samo nekih sastavnica okoliša, kao što su vode i šume, a ne i sredstva za zaštitu i unapređenje kakvoće zraka, tla, te postupanje s opasnim otpadom i drugo. Na domaćem tržištu kapitala nema dovoljno kreditnih sredstava, posebice nema po povoljnim uvjetima sredstava za gospodarstvenike za projekte i programe zaštite okoliša. Uvođenje privatnog kapitala u sustav financiranja zaštite okoliša, prvenstveno temeljem ugovora o koncesiji za obavljanje određenih djelatnosti u zaštiti okoliša tek je u razvoju, a osiguranje stalnog i većeg priljeva sredstava za ulaganja u mjere zaštite okoliša temeljem primjene načela "onečišćivač plaća" također se ostvaruje polaganim koracima.

3. PROCJENE POTREBNIH ULAGANJA U ZAŠTITU OKOLIŠA

Teško je procijeniti ukupnost i strukturu primitaka i izdataka (ulaganja i tekući izdaci) za zaštitu okoliša u Republici Hrvatskoj zbog raspršenosti i nepreglednosti izvora (ministarstva, državne upravne organizacije, jedinice lokalne uprave i samouprave, javna poduzeća i ustanove, privatne tvrtke i drugo) te nepostojanja cjelovitog informacijskog sustava zaštite okoliša. Za sada, statistički se obrađuju samo ulaganja u

dugotrajnu imovinu⁷ (u infrastrukturu zaštite okoliša) i tekući izdaci⁸ prema područjima i podpodručjima Nacionalne klasifikacije djelatnosti.

Godine 1996. ostvarena ulaganja u dugotrajnu imovinu (u daljnjem tekstu: ulaganja) neposrednih ulagača u Republici Hrvatskoj iznosila su 198 milijuna kuna, odnosno 7,87 USD po stanovniku (prosječni godišnji tečaj iznosio je 5,43 kuna za 1 USD) što je mnogo niže od ulaganja u drugim državama. Iste je godine Rusija investirala 11 USD, Litva 12, Mađarska 27, Poljska 59 i Slovenija 32,8 USD po stanovniku. Udio ulaganja u zaštitu okoliša u bruto domaćem proizvodu (BDP) Rusije i Slovenije iznosio je 0,4 posto, u Mađarskoj i Litvi 0,6 posto, a u Hrvatskoj samo 0,18 posto⁹.

Godine 1997. ulaganja u zaštitu okoliša porasla su na 282 milijuna kuna odnosno 0,23 posto BDP-a. Ulaganja po stanovniku dostigla su 10 USD (prosječni godišnji tečaj iznosio je 6,16 kuna za 1 USD). Te je godine najveći dio ulaganja usmjeren u zaštitu površinskih voda (45 posto), zatim podzemnih voda (31 posto), postupanje s otpadom (21 posto),

⁷ Prema tumačenju Državnog zavoda za statistiku pod ulaganjima u dugotrajnu imovinu podrazumijevaju se ulaganja u zemljište, objekte, strojeve i opremu za skupljanje, prijevoz, obradu, odlaganje i skladištenje otpada; za smanjenje ili za zaštitu površinskih voda od otpadnih voda; za smanjenje, izbjegavanje ili uklanjanje buke; za uklanjanje, izbjegavanje ili smanjenje tvari iz otpadnih plinova u zraku; za zaštitu tla i površinskih voda i zaštitu prirode i krajolika. Podaci su prikupljeni od poslovnih subjekata koji su neposredni ulagači. Ulaganja vojne prirode nisu uključena. Poslovni subjekti objedinjuju pravne osobe, tijela državne vlasti, tijela državne uprave, jedinice lokalne samouprave i uprave i dijelove tih subjekata. Ovi su podaci usporedivi s podacima OECD-a o troškovima smanjenja onečišćenja i nadzora onečišćenja i nadzora onečišćenja (Pollution Abatement and Control Costs-PAC - Smanjenje onečišćenja i kontrola troškova).

⁸ Prema tumačenju Državnog zavoda za statistiku pod tekućim izdacima za zaštitu okoliša, podrazumijevaju se svi izdaci kojima se sprječava, uklanja ili smanjuje štetni utjecaj iz poduzeća na okoliš (bez investicijskih izdataka i amortizacije).

⁹ Izvor: za Hrvatsku, Statistički ljetopis (1998.); za ostale države: OECD Pollution Abatement and Control Expenditures in Central and Eastern Europe (1998) - Smanjenje onečišćenja i kontrola izdataka za Srednju i Istočnu Europu - .

zaštitu prirode i krajolika (2,3 posto), zaštitu od buke (0,72 posto) i zaštitu zraka (0,8 posto). Iste je godine Mađarska uložila 1,5 posto BDP-a (0,68 milijardi USD ili 66 USD po stanovniku), Češka 2 posto (1,04 milijardi USD ili 101 USD po stanovniku), Grčka 1 posto (1,2 milijardi USD ili 114 USD po stanovniku), Danska 1 posto (1,7 milijardi USD ili 322 USD po stanovniku) i Švicarska 1,7 posto BDP-a (4 milijarde USD ili 612 USD po stanovniku)¹⁰.

Prema mišljenju stručnjaka Odbora za politiku zaštite okoliša, misije Gospodarskog povjerenstva UN-a za Europu, koja je tijekom 1999. godine boravila u Hrvatskoj radi ocjene provedbe zaštite okoliša u nas, Hrvatska treba težiti dostići visinu ulaganja u zaštitu okoliša od 1 posto BDP-a. Polazeći od procjene BDP-a od 157 milijardi kuna za 2000. godinu i godišnjeg izdvajanja od 1 posto BDP-a, ukupan iznos ulaganja trebao bi iznositi oko 1.570 milijuna kuna.

Procjene o visini troškova provedbe određenih mjera zaštite okoliša koje proizlaze iz međunarodnih ugovora koje je potpisala i Republika Hrvatska te hrvatskih propisa, a koje su date u Strategiji zaštite okoliša i nacionalnom planu djelovanja za okoliš Republike Hrvatske (pri završetku izrade), govore da će potrebe za ulaganjima u razdoblju od 2001. do 2005. ne samo dostići razinu od 1 posto već premašiti i 2 posto BDP-a. Primjerice, samo u izgradnju cjelovitog sustava gospodarenja

¹⁰ Izvor podataka za Hrvatsku: Statistički ljetopis (1999.); za Mađarsku, Češku, Grčku, Švicarsku, Dansku: OECD Environmental Performance Reviews - Pregledi provođenja zaštite okoliša. Treba naglasiti da prilikom interpretiranja podataka o ulaganjima treba biti poželjiv i promatrati ih kao opće pokazatelje nacionalnih napora da se očuva okoliš. Također se prilikom uspoređivanja podataka između različitih zemalja bolje usredotočiti na trendove i udjele, a ne stvarne iznose. Uspoređivanje samo iznosa može dovesti do "iskrivljene" slike zbog neizbježnih razlika u metodologiji, i sl./OECD Pollution Abatement and Control Expenditures in Central and Eastern Europe (1998), Smanjenje onečišćenja i kontrola izdataka u Srednjoj i Istočnoj Europi (1998.)/. Za tekst o ulaganjima u zaštitu okoliša za 1996. i 1997. korišten prilog Željke Kordej-de Villa za izradu Nacrta prijedloga Zakona o Fondu zaštite okoliša, Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja, listopad 2000.

otpadom sa što manje štetnih utjecaja na zdravlje i okoliš i uz zadovoljavajući stupanj gospodarskog korištenja otpada i trajnog odlaganja neobrađenog otpada, potrebna ulaganja za razdoblje 2001-05. procjenjuju se na ukupno 11.563 milijuna kuna odnosno 2.313 milijuna kuna prosječno godišnje, što iznosi 1,47 posto planiranog BDP-a za 2000¹¹.

Procjene potrebnih sredstava za ostvarivanje pojedinih mjera u takvom sustavu gospodarenja otpadom iznose:

- izbjegavanje nastanka otpada (troškovi obrazovanja i promidžbe, ulaganja u čistiju proizvodnju i nove čistije tehnologije) **460 milijuna kuna**
- odvojeno skupljanje i recikliranje (troškovi obrazovanja i promidžbe, nabava opreme za skupljanje i prijevoz otpada te opreme za recikliranje) **1.791 milijuna kuna**
- biološka obrada (ulaganja u pogone za kompostiranje, naročito na otocima, u opremu i objekte za mehaničko-biološku obradu i korištenje plina) **768 milijuna kuna**
- termička obrada (izgradnja termoenergetskih objekata /spalionica/ za komunalni otpad u svim regijama, nabava dodatne opreme u cementarama koje bi koristile otpad kao gorivo) **3.275 milijuna kuna**
- obrada opasnog otpada (izgradnja sabirnih stanica po županijama, organiziranje mreže skupljača, nabava dodatne opreme u cementarama i ciglanama koje bi

¹¹ Radne podloge za izradu Strategije zaštite okoliša i nacionalnog plana djelovanja za okoliš Republike Hrvatske, poglavlje Upravljanje otpadom, Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja, listopad 2000.

koristile određene vrste tog otpada, izgradnja središnjeg odlagališta za opasni otpad koji se ne može obraditi)

1.279 milijuna kuna

➤ odlaganje otpada:

- sanacija postojećih odlagališta

/oko 1.200 lokacija/

1.228 milijuna kuna

- izgradnja novih, uređenih odlagališta za svaku županiju (ili najmanje regiju)

2.046 milijuna kuna

➤ uspostavljanje sustava za skupljanje i odvoz otpada

(obnova opreme komunalnih poduzeća, nabava nove opreme komunalnih javnih poduzeća i koncesionara, proširenje mreže skupljanja /sada je

skupljanjem i odvozom otpada obuhvaćeno samo

57 postostanovništva/ te dodatna ulaganja u komunalne službe na otocima i prijevoz na kopno

716 milijuna kuna

Ukupno:

11.563 milijuna kuna

U području zaštite i poboljšanja kakvoće zraka u Strategiji zaštite okoliša i nacionalnom planu djelovanja za okoliš Republike Hrvatske utvrđeni su sljedeći prioriteti:

- poboljšanje kakvoće tekućih naftnih goriva u skladu s EU direktivama i međunarodnim ugovorima;
- primjena primarnih i sekundarnih mjera u industriji i energetskim postrojenjima, te BAT-a (Best Available Technologies - najbolje raspoložive tehnologije);
- plinifikacija i toplifikacija naseljenih područja;
- poboljšanje organizacije prometa i strukture prijevoza te bolja tehnička opremljenost vozila;
- izgradnja kapaciteta za provedbu mjera sukladno obvezama iz Konvencije o promjeni klime;
- uspostava monitoring sustava za odgovarajuće upravljanje kakvoćom zraka.

Preliminarne procjene dva najveća gospodarska subjekta (onečišćivača) Hrvatske elektroprivrede d.d. i INE industrije nafte d.d. pokazuju da je za ostvarenje predloženih prioriteta, odnosno za ulaganja u zaštitu zraka i čistije tehnologije u razdoblju 2001-05. potrebno osigurati ukupno oko 4 milijarde kuna, odnosno 800 milijuna kuna prosječno godišnje (0,51 posto BDP-a na razini 2000.)¹².

Struktura procijenjenih ukupnih ulaganja Hrvatske elektroprivrede d.d. radi udovoljavanja propisima iz zaštite zraka bila bi slijedeća:

- za ugradnju sustava za praćenje emisije, ovisno o tome je li riječ o varijanti s mjerenjima na svakom kotlu, svakom dimnom kanalu ili na dimnjacima
od 7.123.000 kuna do 16.594.000 kuna
- za ugradnju sustava praćenja kakvoće zraka i meteoroloških parametara u okolici termoelektrana
od 6.545.000 kuna do 12.127.500 kuna
- za primjenu sekundarnih mjera glede smanjenja emisija dušikovih oksida (NOx)
oko 154 milijuna kuna
- za primjenu sekundarnih mjera glede smanjenja emisija čestica
oko 770 milijuna kuna

Preliminarne procjene INE industrije nafte d.d. pokazuju da je radi udovoljavanja standardima kakvoće tekućih naftnih goriva potrebno u navedenom razdoblju u modernizaciju rafinerija uložiti ukupno od 1.155 do 3.080 milijuna kuna.

¹² Radne podloge za izradu Strategije zaštite okoliša i nacionalnog plana djelovanja za okoliš Republike Hrvatske, poglavlje Upravljanje kvalitetom zraka, Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja, listopad 2000. (procjene HEP-a i INE).

Ovdje su iznesene samo grube procjene potrebnih ulaganja u zaštitu i poboljšanje kakvoće zraka i u području cjelovitoga gospodarenja otpadom, međutim znatna ulaganja se planiraju i u zaštiti voda, mora i obalnog područja te tla, biološke raznolikosti, kao i u području razvoja pravnog, upravljačkog i institucionalnog sustava zaštite okoliša. Pristupanje Republike Hrvatske Europskoj uniji nametnut će dodatne troškove radi potrebe usvajanja i provedbe novih i mijenjanja postojećih zakona i drugih propisa i postupaka u skladu sa standardima i praksom Europske unije¹³. Postojeći izvori financiranja zaštite okoliša u Republici Hrvatskoj neće moći udovoljiti rastućim zahtjevima za ulaganjima.

4. ISKUSTVA TRANZICIJSKIH ZEMALJA U FINANCIRANJU ZAŠTITE OKOLIŠA PUTEM FONDOVA

Iskustva drugih tranzicijskih zemalja pokazala su da radi prevladavanja, odnosno ublažavanja niza tržišnih i institucionalnih nesavršenosti odnosno poteškoća tijekom prijelaza na tržišno gospodarstvo koje usporavaju korištenje ekonomskih instrumenata za financiranje zaštite okoliša i punu primjenu načela "onečišćivač plaća", izvanproračunski fondovi mogu biti učinkovit mehanizam za financiranje zaštite okoliša. Fondovi zaštite okoliša u tranzicijskim zemljama postali su središta prikupljanja proračunskih i izvanproračunskih sredstava (sredstva naknada za onečišćenje okoliša, korisničkih naknada/pristojbi, koncesijskih naknada, doprinosa, prekršajnih kazni, darovnica,

¹³ Primjerice, ukupna ulaganja u zaštitu zraka, voda i gospodarenje otpadom za deset tranzicijskih zemalja Srednje i Istočne Europe u slijedećih 10 do 20 godina, a radi udovoljavanja temeljnim direktivama Europske unije, procjenjuju se na oko 120 milijardi eura. (Izvor: Compliance Costing for Approximation of EU Environmental Legislation in the CEE - Troškovnik prilagođavanja zakonodavstva zaštite okoliša EU u zemljama Srednje i Istočne Europe).

subvencija, itd.) te upravljanja tim sredstvima¹⁴. Jedna od mogućih novih uloga tih fondova, koja se već počela i ostvarivati (primjer Slovenija), je ona koju bi oni mogli odigrati u procesu približavanja odnosno priključivanja tih zemalja Europskoj uniji. Slovenski razvojni fond preuzeo je ulogu upravljača sredstvima Europske unije za ulaganja u zaštitu okoliša u Sloveniji.

Fondove zaštite okoliša osnovala su gotovo sve tranzicijske zemlje Istočne i Srednje Europe. To su: Bugarska, Češka, Estonija, Mađarska, Latvija, Litva, Poljska, Rumunjska, Slovačka, Slovenija i Makedonija. Fondovi se osnivaju i u odnedavno nezavisnim državama bivšeg SSSR-a. Grupi razvijenijih tranzicijskih zemalja nedostaje Hrvatska koja je trenutno jedina u grupi tih zemalja koja nema fond zaštite okoliša. Osnivanje je fondova u funkciji poticanja razvoja uz strogo namjenski okvir djelovanja i rada. Ostvarivalo se je uz pomoć svjetskih financijskih institucija odnosno programa (EU-Phare programa, Svjetske banke, Američke agencije za istraživanje i razvoj (USAID), putem tehničke i drugih oblika pomoći.

Udio fondova zaštite okoliša u financiranju ukupnih ulaganja za nadzor i smanjenje onečišćavanja okoliša u razdoblju 1993-96. godina iznosio je, primjerice, u Poljskoj između 30-40 posto, Rusiji oko 5 posto, a u Mađarskoj, Litvi i Sloveniji oko 20 posto (za 1996.)¹⁵. Glavni oblici financiranja većine fondova su *meki krediti* (krediti uz nižu kamatnu stopu odnosno povoljnije uvjete nego u poslovnim bankama) i

¹⁴ Za detaljniji uvid u osnivanje fondova zaštite okoliša u tranzicijskim zemljama vidjeti: OECD, A Regional Overview and Surveys of Selected Environmental Funds in Central and Eastern Europe and the Independent States, 1999 (Regionalni pregled i osvrt na odabrane fondove zaštite okoliša u Srednjoj i Istočnoj Europi i odnedavno nezavisnim državama).

¹⁵ Izvor: Bolji okoliš i bolje gospodarstvo, Regionalni centar zaštite okoliša Srednje i Istočne Europe, autori: Jurg Klarer, Patrick Francis, Jim McNicholas i Mirjana Papafava, srpanj 1999. (str. 47).

bespovratna sredstva. Najveći dio sredstava ulaže se u zaštitu i unapređenje kakvoće voda, zraka te postupanje s otpadom, ali i u druga područja (vidjeti prilog 1.).

Financiranje je, prije svega, u funkciji provedbe nacionalnih planova djelovanja za okoliš. Ocjenjuje se da su fondovi s primjerenim ustrojstvom i upravljanjem dali dobre rezultate u tranzicijskim zemljama, jer su:

- ubrzali ostvarenje poboljšanja u okolišu,
- ubrzali razvoj domaćeg tržišta za financiranje zaštite okoliša,
- pokrenuli dodatna ulaganja u zaštitu okoliša,
- omogućili prilagodljiviju uporabu financijskih sredstava izbjegavanjem određenih administrativnih ograničenja koje nameću uobičajene proračunske procedure,
- ojačali domaće sposobnosti pripreme projekata i provedbu politike zaštite okoliša.

Osnivanje nacionalnog, odnosno općeg Fonda zaštite okoliša pospješilo je učlanjenje tranzicijskih zemalja u odgovarajuće programe Europske unije (PHARE program), njihovo pozicioniranje na listi čekanja za ulazak u Europsku uniju i/ili ostvarivanje nužne suradnje s određenim međudržavnim organizacijama, kao i jačanje financijskih odnosa sa svjetskim financijskim središtima (MMF, EBRD, Svjetska banka i drugo).

5. STEČENI UVJETI ZA OSNIVANJE FONDA ZAŠTITE OKOLIŠA U HRVATSKOJ

Usprkos činjenici što su Zakonom o zaštiti okoliša iz 1994. godine stvoreni preduvjeti za primjenu načela "*onečišćivač plaća*" te osiguranje sredstava za financiranje zaštite okoliša kombiniranjem izvora sredstava na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini te drugih izvora, u Hrvatskoj nije uspostavljen sustav osiguranja potrebitih sredstava i financiranja

zaštite okoliša na sustavan, učinkovit i transparentan način. Provođenje Strategije zaštite okoliša i nacionalnog plana djelovanja za okoliš Republike Hrvatske, kao i ispunjenje zadaća vezanih za pristupanje EU nije ostvarivo bez stalnih, stabilnih i dostatnih izvora sredstava, kao i ekonomskih poticaja u sustavu javnih prihoda. Te zadaće zahtijevaju također i sustavnu izradu i ostvarivanje projekata i programa, osposobljene upravljače projektima, razvijene financijske odnose s domaćim i međunarodnim financijskim institucijama, efikasno financijsko poslovanje, te učinkovito trošenje financijskih sredstva.

Potreba za osnivanjem Fonda zaštite okoliša u Hrvatskoj ne proizlazi samo iz zaključaka analiza o postojećem stanju financiranja zaštite okoliša koje su napravljene u okviru stručnih podloga za izradu Strategije zaštite okoliša Republike Hrvatske u Ministarstvu zaštite okoliša i prostornog uređenja te iskustava tranzicijskih zemalja, već je utemeljena i sljedećim razlozima:

- Vlada Republike Hrvatske svojim se programom obvezala na žurno osnivanje posebnog fonda za povoljno kreditiranje i poticanje ulaganja u području zaštite okoliša;
- Republika Hrvatska strateški je određena priključenju Europskoj uniji. Članica je mnogih međunarodnih financijskih institucija, međunarodnih međuvladinih organizacija i integracija (Međunarodnog monetarnog fonda, Svjetske banke, Europske banke za obnovu i razvoj, Međunarodne financijske korporacije i drugih), pa je postojanje jedne takve institucije u sustavu cjelokupnog financiranja zaštite okoliša neophodno potrebno Hrvatskoj;
- Naša je zemlja stranka i većeg broja međunarodnih ugovora u zaštiti okoliša kojima je preuzela obvezu ostvarivanja određenih ciljeva odnosno provedbe određenih mjera zaštite okoliša. Fond će svojim sredstvima zasigurno pomoći ostvarivanju preuzetih obveza;

- Donošenjem Strategije zaštite okoliša i nacionalnog plana djelovanja za okoliš Republike Hrvatske, utvrđuju se obveze ostvarivanja određenih prioriteta u zaštiti okoliša. Fond će svojom djelatnošću također pomoći u tom pogledu;
- Donošenjem Strategije i Nacionalnog plana djelovanja za okoliš stvorit će se i osnova za privlačenje ulagača i donatora, te razvoj suradnje s mnogim, prije svega međunarodnim financijskim institucijama i namjenskim fondovima za okoliš, te domaćim poslovnim bankama. Fond će olakšati potencijalnim partnerima iz inozemstva financiranje zaštite okoliša u Hrvatskoj, putem darovnica, kredita, pružanja tehničke pomoći i slično;
- Hrvatska nema središnje mjesto koje može povećavati temeljne izvore sredstava plasmanima, zaduživanjima, i drugo, i odobravati kredite po poticajnim uvjetima svim pravnim i fizičkim osobama, a u određenim slučajevima i bespovratna sredstava, jer je to jedino ostvarivo putem fondovskog načina financiranja. Osnivanjem Fonda stvara se ta mogućnost;
- Instrumentima ekonomske politike izravno se ne potiču ulaganja gospodarskih subjekata u nove proizvodne postupke, proizvodnju proizvoda prihvatljivijih za okoliš, oporabu (recikliranje) otpadnih proizvoda, projekte energetske učinkovitosti i razvoja obnovljivih izvora energije (sunce, vjetar, plin, biomasa i dr.), i slično Fond može poticati takva ulaganja diferenciranom politikom kreditiranja;
- Hrvatska dijeli gospodarske i druge probleme tranzicijskih zemalja, pa stoga i u području zaštite okoliša treba slijediti dobra iskustva tih zemalja. Ta iskustva govore da dobro institucionalno postavljeni i upravljani fondovi, oslobođeni političkih pritisaka i uz punu transparentnost rada, mogu odigrati značajnu ulogu u poticanju ulaganja u zaštitu okoliša i održivi razvoj.

6. MEĐUNARODNA PODRŠKA ZA OSNIVANJE FONDA

Osnivanje Fonda zaštite okoliša u Hrvatskoj ima i međunarodnu podršku. Odbor za politiku zaštite okoliša Gospodarskog povjerenstva UN-a za Europu u svom Izvješću o provedbi zaštite okoliša u Republici Hrvatskoj iz 1999. godine podržao je osnivanje Fonda zaštite okoliša kao mjere za unapređenje financiranja zaštite okoliša i učinkovitosti plaćanja (primitaka) i izdataka za okoliš do prelaska na tržišno gospodarstvo.

U okviru Regionalnog programa obnove okoliša za jugoistočnu Europu unutar Pakta o stabilnosti, projekt osnivanja Fonda zaštite okoliša u Hrvatskoj dobio je podršku Europske unije. Hrvatska je odabrana kao *pilot zemlja* za zemlje jugoistočne Europe koje još nemaju fondove zaštite okoliša. Unutar EU interes za pružanje tehničke pomoći Hrvatskoj u uspostavljanju Fonda prijavila je Njemačka putem Saveznog ministarstva za gospodarsku suradnju i razvoj. U studenom 2000. godine održani su prvi razgovori o razradi tog zajedničkog projektnog zadatka između Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja i Njemačkog društva za tehničku suradnju (Germanische Technische Zusammenarbeit /GTZ/), provedbene agencije njemačkog Saveznog ministarstva za gospodarsku suradnju i razvoj, koji će se nastaviti u siječnju/veljači 2001. godine.

7. DONOŠENJE ZAKONA O FONDU ZAŠTITE OKOLIŠA

Imajući u vidu sve razloge kao i međunarodnu podršku, Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja, kao nadležno državno tijelo za zaštitu okoliša, zacrtalo je u okviru svojih zakonodavnih aktivnosti za 2000. godinu izradu Nacrta prijedloga Zakona o Fondu zaštite okoliša. Ideja i prve aktivnosti na osnivanju Fonda zaštite okoliša započele su još prije 1990. godine, a nastavljene su u bivšoj Državnoj upravi za zaštitu prirode i okoliša posebice u vrijeme donošenja Zakona o zaštiti okoliša. Pri izradi tog temeljnog Zakona u zaštiti okoliša bilo je predviđeno da on sadrži i odredbe o osnivanju Fonda zaštite okoliša, koje, međutim, u

procesu rasprave nisu prihvaćene. U tom Zakonu ostavljena je samo mogućnost da se posebnim zakonom osnuje Fond zaštite okoliša kao izvanproračunski fond, a upravo Nacrt tog posebnog Zakona predmet je našega razmatranja.

Izrada Nacrta prijedloga Zakona o Fondu zaštite okoliša u Ministarstvu zaštite okoliša i prostornoga uređenja završena je u listopadu 2000. godine. Nacrt je dostavljen drugim ministarstvima, državnim upravnim organizacijama i Hrvatskoj gospodarskoj komori na mišljenje. Također je objavljen na web stranici toga Ministarstva. Do kraja prosinca 2000. godine izvršena je analiza prikupljenih mišljenja te je u pripremi novi, razrađeni Nacrt prijedloga Zakona o Fondu zaštite okoliša. Očekuje se da će u proceduri Hrvatskog sabora biti u ožujku 2001. godine. Istovremeno treba pristupiti osmišljavanju novih ekonomskih instrumenata, prvenstveno naknada koje bi se postupno uvodile, radi smanjenja onečišćavanja okoliša kao i osiguranja stalnih izvora prihoda Fonda.

Prema izrađenom Nacrtu prijedloga Zakona o Fondu zaštite okoliša, Zakonom se uređuju osobito sljedeća pitanja¹⁶:

- osnivanje Fonda zaštite okoliša kao javne ustanove,
- ustrojstvo i djelatnost Fonda,
- tijela i upravljanje Fondom,
- izvori sredstava za financiranje projekata, programa i sličnih aktivnosti u zaštiti okoliša,
- imovina i financijsko poslovanje Fonda,
- javnost rada Fonda,
- provođenje nadzora nad zakonitošću rada i poslovanjem Fonda,
- sredstva za osnivanje i početak rada Fonda.

¹⁶ Izvor: Nacrt prijedloga Zakona o Fondu zaštite okoliša, Ministarstvo zaštite okoliša i prostornoga uređenja, listopad 2000.

Fond zaštite okoliša osniva se kao javna ustanova u vlasništvu Republike Hrvatske, a poslovat će temeljem propisa o ustanovama i odredaba Zakona o Fondu zaštite okoliša, čije se donošenje predlaže.

Prema Nacrtu, Fond zaštite okoliša se osniva radi potrebe osiguravanja potrebnih dopunskih uvjeta za sustavno i cjelovito očuvanje kakvoće okoliša, očuvanje prirodnih zajednica, racionalno korištenje prirodnih izvora i energije kao osnovnih uvjeta održivog razvoja u Republici Hrvatskoj. Fond se osniva i radi poticanja razvoja u zaštiti okoliša.

Fondom bi trebao upravljati upravni odbor sastavljen od predstavnika ministarstva nadležnog za zaštitu okoliša, drugih odabranih ministarstava te predstavnika Hrvatske gospodarske komore, znanstvenih institucija i nezavisnih stručnjaka nevladinih udruga.

Fond bi trebao prvenstveno odobravati kredite za financiranje pripreme i provedbe programa, projekata i sličnih aktivnosti u području očuvanja, zaštite i unapređivanja stanja okoliša uz poticajne uvjete. Sve te aktivnosti moraju doprinositi ostvarivanju ciljeva utvrđenih Strategijom zaštite okoliša i nacionalnim planom djelovanja za okoliš Republike Hrvatske, međunarodnim ugovorima čija je stranka Republika Hrvatska, hrvatskim propisima u zaštiti okoliša, te drugim propisima. Korisnici sredstava mogu biti sve pravne i fizičke osobe čiji će zahtjevi udovoljavati utvrđenim uvjetima, mjerilima i postupcima za dodjelu sredstava Fonda. Povoljnim kreditima poticat će se ulaganja u zaštitu i poboljšanje kakvoće zraka, voda i mora, tla, biološke i krajobrazne raznolikosti, u području postupanja s otpadom, ali i u područjima koja će doprinijeti trajnom smanjenju opterećivanja okoliša kao što su projekti čistije proizvodnje, poticanja energetske učinkovitosti, korištenja i razvoja obnovljivih izvora energije i drugi. Fond će prvenstveno financirati aktivnosti utvrđene Strategijom zaštite okoliša i nacionalnim planom djelovanja za okoliš Republike Hrvatske, promičući ciljeve i načela zaštite okoliša te načela održivog razvoja.

Kao stalni izvori sredstava za obavljanje djelatnosti Fonda navode se naknade koje će se plaćati s osnova onečišćavanja i korištenja okoliša, s tim da će Vlada Republike Hrvatske posebnim aktima pobliže odrediti te stalne izvore sredstava, njihovu visinu, osnovicu, način i rokove obračunavanja i plaćanja. Posebnim aktom Vlade odredit će se i obveznici plaćanja koji se definiraju kao onečišćivači i korisnici okoliša. O obveznicima plaćanja Fond će voditi evidenciju tj. očevidnike koje će propisati ministar nadležan za zaštitu okoliša.

Fond bi trebao ostvarivati i stalne prihode od kamata na odobrene kredite, a planira se da će se prihodi ostvarivati i s osnova: darovanja, potpora i slično, te međunarodne bilateralne i multilateralne suradnje kao i suradnje u zemlji na zajedničkim programima, zatim prodaje dionica, udjela, prava i stvari kojima raspolaže Hrvatski fond za privatizaciju odnosno Republika Hrvatska, sredstva iz državnog proračuna te iz drugih izvora u skladu sa zakonom.

Stručni voditelj izrade Nacrta prijedloga Zakona o Fondu zaštite okoliša predvidio je postupno uvođenje novih naknada kao izvora popune Fonda koje će se plaćati s osnova onečišćavanja i korištenja okoliša. Pri tome je imao u vidu moguće učinke uvođenja svake pojedine naknade na poslovanje i konkurentnost gospodarskih subjekata i šire distributivne učinke, zatim gospodarske i socijalne poteškoće u zemlji, i drugo. Naknade bi se trebale plaćati prema količini i/ili vrsti ispuštanja, unošenja ili odlaganja štetnih tvari u okoliš odnosno stupnju nepovoljnog utjecaja na okoliš, odnosno količini i/ili vrijednosti korištenog i/ili narušenog prirodnog dobra, te na drugi način što će se propisati aktom Vlade Republike Hrvatske.

Općim aktom Fonda odredit će se uvjeti, mjerila i postupak ostvarivanja prava na sredstva koja se raspoređuju korisnicima, korištenje tih sredstava, mjerila, način i postupak ocjenjivanja projekata, programa i sličnih aktivnosti, praćenje njihove provedbe, ugovorenih prava i obveze

Fonda i korisnika sredstava te druga pitanja od značenja za ostvarivanje tih poslova.

Rad Fonda bit će prema Nacrtu prijedloga Zakona o Fondu zaštite okoliša javan. Obveza je Fonda podnositi godišnja izvješća nadležnim državnim tijelima te izvještavati javnost pravodobno i istinito kao i omogućavati sredstvima javnog priopćavanja uvid u odgovarajuću dokumentaciju.

Nadzor nad zakonitošću rada, općih akata i stručnim radom Fonda obavljalo bi ministarstvo nadležno za zaštitu okoliša, a nad financijskim poslovanjem nadležna tijela državne uprave.

Sredstva za osnivanje i početak rada Fonda za 2001. godinu osigurana su u državnom proračunu. Sredstva za tekuće poslovanje Fonda za 2002. i dalje predviđaju se ostvarivati iz ukupnog prihoda Fonda.

8. POZITIVNI UČINCI OSNIVANJA FONDA ZAŠTITE OKOLIŠA

Pozitivni učinci uvođenja Fonda u sustav zaštite i unapređivanja stanja okoliša u Hrvatskoj bit će višestruki.

Fond zaštite okoliša bit će središnje mjesto pribavljanja i upravljanja izvanproračunskim sredstvima odnosno financiranja zaštite okoliša u Hrvatskoj. Djelatnošću ove institucije uspostaviti će se stalan i stabilan izvor sustavnog i transparentnog financiranja u okviru cjelokupnog sustava financiranja zaštite okoliša. To je preduvjet za ostvarivanje ciljeva zaštite okoliša na cjelovit i ravnomjeren način.

Procjenjuje se da će prvenstveno zbog gospodarskih poteškoća te ograničenih mogućnosti zaduživanja jedinica lokalne samouprave i gotovosti projekata, realna potražnja za sredstvima Fonda u prvim

godinama njegova rada biti znatno niža od stvarnih potreba. U 2002. godini ona bi se mogla kretati između 700.000.000 i 800.000.000 kuna. Procjenjuje se da će Fond iste godine prihodovati oko 440.000.000 kuna iz raznih izvora, pa će moći osigurati financiranje projekata na zadovoljavajućoj razini od 60 posto do 70 posto¹⁷.

Pozitivni učinci osnivanja i djelovanja Fonda očitovat će se i u slijedećem¹⁸:

- osigurat će se dopunska financijska sredstva (putem naknada, darovnica i drugo) te omogućiti koncentracija značajnog dijela sredstava za financiranje zaštite okoliša na jednome mjestu, čime će se neupitno povećati njihova efikasnost u kratkom vremenu. To će potaknuti i pospješiti realizaciju niza projekata i programa zaštite okoliša, a posebice će pomoći provedbi Strategije zaštite okoliša i nacionalnog plana djelovanja za okoliš Republike Hrvatske;
- osigurat će se i potrebite organizacijske, stručne i druge pretpostavke da se financiranjem uz poticajne uvjete realiziraju utvrđeni zahtjevi;
- stvorit će se središnje mjesto uvida u projekte, odnosno zahtjeve za financiranjem zaštite okoliša u Hrvatskoj;
- ostvarit će se veća suradnja na sustavnom povezivanju svih državnih tijela, financijskih institucija, gospodarskih i drugih subjekata na realizaciji planova i programa zaštite okoliša, a posebno se osiguravaju pretpostavke za racionalnije korištenje financijskih sredstava;
- uspostaviti će se središnje mjesto obraćanja potencijalnih ulagača i donatora te poticanja i razvoja svih oblika suradnje koji mogu

¹⁷ Izvor: Nacrt prijedloga Zakona o Fondu zaštite okoliša, Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja, listopad 2000.

¹⁸ Korišten prilog Nenada Starca i Vinka Mladinea za izradu Nacrta prijedloga Zakona o Fondu zaštite okoliša, Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja, listopad 2000.

rezultirati financijskom potporom za projekte zaštite okoliša, na državnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini;

- smanjit će se pritisci na sredstva državnog proračuna, proračuna županija i gradova i olakšati Vladi Republike Hrvatske u vođenju fiskalne politike koja je pod stalnim pritiskom rastućih potreba;
- uspostaviti će se i kriteriji namjenskog financiranja, a godišnjim će se planovima određivati iznosi i dinamika korištenja sredstava, te kratkoročni prioriteti kojima će se Fond rukovoditi pri odobravanju kreditnih zahtjeva i odabira projekata koje treba financijski potači. Na taj će se način prvi puta u nas politika zaštite okoliša moći sustavno provoditi na razini ulagačkih pothvata u privatnom sektoru gospodarstva.

Daljnji pozitivan učinak je i uvođenje aktivne politike financiranja. Fond se neće ograničiti samo na dodjelu sredstava ulagačima koji ih zahtijevaju već će sukladno Strategiji zaštite okoliša i nacionalnom planu djelovanja za okoliš Republike Hrvatske sustavno tražiti i povezivati ulagače, poticati izradu i promicati projektnu dokumentaciju koju zbog njene tržišne neatraktivnosti nitko ne izrađuje. Fond će, osim toga instrumentima svoje politike, moći poticati one ulagače koji su spremni više doprinijeti smanjenju nepovoljnih utjecaja na okoliš odnosno racionalnom korištenju prirodnih resursa. Svoju djelatnost promicat će i suvremenim informatičkim sredstvima.

Djelatnošću Fonda poticat će se ulaganja i djelatnosti koji udovoljavaju zahtjevima održivog razvoja. Pri podnošenju zahtjeva za dodjelu sredstava ulagači će morati dokazati da su njihovi projekti ekonomski, ekološki i društveno održivi. Fond će također razmatrati i projekte koji su ekološki i društveno održivi, ali u uobičajenim tržišnim okolnostima ne mogu vratiti uložena sredstva. Takve aktivnosti će u skladu s postojećim dugoročnim i kratkoročnim prioritetima trebati poduprijeti povoljnim kreditom (u određenim slučajevima i darovnicom) i tako ih učiniti i ekonomski održivim. Fond će tako uvesti posve novu praksu

ocjenjivanja i poticanja projekata i početi pomagati one koje su do sada u nas mogli računati samo na načelnu institucionalnu podršku.

Uvođenje Fonda u sustav i unapređenje stanja okoliša Republike Hrvatske izazvat će i posljedice na makroekonomskom planu. Postupno će se povećavati broj i obujam ulaganja koja će ne samo doprinosti zaštiti okoliša nego i održivom razvoju. Broj takvih ulaganja će se povećavati i apsolutno i relativno, jer će ulagači biti potaknuti ulagati na drugačiji, okolišu prihvatljiv način i tako povećati održivo razvojna ulaganja, a umanjiti ona nepovoljna za okoliš.

Djelatnost Fonda ne mora ubrzati gospodarski rast, ali će svakako povećati kvalitetu ukupnog razvoja Hrvatske, ubrzati stvaranje pretpostavki za održivi gospodarski razvitak, te neposredno pridonositi postizanju trajne, sustavne i učinkovite zaštite okoliša, kao uvjeta održivog razvoja i zdravog života dostojnog standarda, u očuvanom okolišu.

Prilog 1.
IZDVAJANJA NACIONALNIH FONDOVA ZA ZAŠTITU OKOLIŠA U 1995. GODINI

DRŽAVA	ČEŠKA	MADARSKA	POLJSKA	SLOVAČKA
Izdaci	191 milijun USD	43 milijuna USD	427 milijuna USD	40 milijuna USD
Broj projekata	364	267	970	962
Namjena izdataka	<ul style="list-style-type: none"> * zaštita voda: 44% * Program «Čistiji zrak»: 34% * ostala zaštita zraka: 14% * gospodarenje otpadom: 5% * zaštita prirode: 2% 	<ul style="list-style-type: none"> Iz ukupnih prihoda (izuzev poreza na gorivo) 68% * zaštita voda: 41% * zaštita zraka: 39% * gospodarenje otpadom: 12% * zaštita prirode: 8% Iz poreza na gorivo 32% * ekološki prihvatljivo rješenje prijevoza: 53% * smanjenje onečišćenje iz vozila: 34% * prometna infrastruktura: 9% 	<ul style="list-style-type: none"> * zaštita zraka: 40% * zaštita voda: 25% * rudarstvo i geologija: 8% * zaštita tla: 4% * očuvanje prirode: 3% 	<ul style="list-style-type: none"> * pročišćavanje otpadnih voda: 30% * zaštita zraka: 28% * vodoopskrba: 22% * gospodarenje otpadom: 10% * istraživanje i razvoj: 5%

Napomena: Iznosi u USD prema prosječnom tečaju iz 1995. godine.
Izvor: REC Bulletin 6/3, autor: Paweł Kazmierczyk.